

STAP VOOR STAP EEN KLIMAAT BESTENDIGE STAD

ALS WE DENKEN AAN HET **KLIMAATBESTENDIG MAKEN** VAN EEN STAD, DAN DENKEN WE ALLEREERST AAN GROOTSCHALIGE PROJECTEN. MAAR DE URBANISTEN ZOEKEN HET MET HUN PROJECT KLIMAATBESTENDIG **ZOMERHOFKWARTIER** (ZOHO)¹⁾ OP BUURTNIVEAU MET KLEINE INGROPEN 'IN DE HAARVATEN VAN ROTTERDAM'.

Rotterdam ondervindt al jaren de gevolgen van klimaatverandering, bijvoorbeeld door zeespiegelstijging en extreme neerslag. Alle ogen zijn dus gericht op een klimaatbestendige inrichting van de stad. De Rotterdamse Adaptatie Strategie (RAS)²⁾ zet daarvoor de koers uit. Het concrete resultaat daarvan was het Benthemplein, het eerste grootschalige waterplein van Europa in het Rotterdamse Zomerhofkwartier. Dit was het startschot voor een veelomvattender project.

DYNAMISCHE INRICHTING

"Wij stelden voor om in aansluiting op het waterplein ook de aanliggende buurt klimaatbestendig in te richten," aldus Dirk van Peijpe van ontwerp-bureau De Urbanisten. "Wij wilden de voorgenoemen aanleg van het gescheiden rioolstelsel van het waterplein aangrijpen voor het verminderen van verharding (depaving) en het realiseren van groene, aantrekkelijke en daardoor klimaatbestendige openbare ruimtes."

Het Zomerhofkwartier werd aangewezen als 'proeftuin' vanwege een gebrek aan oppervlaktewater en maar weinig infiltratiecapaciteit. "Maar het Zomerhofkwartier is vooral interessant omdat er al van alles gebeurt," aldus Van Peijpe. "Het is geen mooie buurt, eigenlijk een verouderd bedrijventerrein met een overmaat aan verharding en een overschot aan parkeerplaatsen. Maar er zijn ook nieuwe stakeholders zoals Stipo, Gare du Nord en Viltmannen die zich er vestigen en actief de leegstand terugdringen. Die dynamiek vanuit het gebied kunnen we combineren met plannen voor een klimaatbestendige inrichting."

ZOHO-PROJECTEN

De uitvoering van ZOHO gaat stap voor stap; geen grootschalige opgave, maar meerdere kleine initiatieven op verschillende locaties die in samenwerking met lokale stakeholders worden gerealiseerd. Hierdoor zijn er wel zo'n dertig partijen betrokken bij het project en wordt er zowel door ondernemer als bewoner meegeholpen. Voorbeeld is de ZOHO-regentuin, die dient als een kleurrijke ingang van het Zomerhofkwartier. "In twee dagen tijd en zonder budget haalden we samen met bewoners en ondernemers de verharding weg en maakten we in de Vijverhofstraat een fijne groene plek, die regenwater van de omgeving laat infiltreren," aldus Van Peijpe. "In 2016 gaan we de regentuin vergroten tot een regentuin XL."

Een ander voorbeeld is het project Greening Hofbogen, waarin de Hofpleinlijn klimaatbestendig wordt gemaakt. De ontwerpers van bureau Post-Office stelden hiervoor de stoep voor hun studio beschikbaar en ontwierpen en realiseerden zelf een fraaie zitbank die dienst doet als plantenbak en opslag voor regenwater vanaf het dak van de Hofbogen. De Urbanisten verleenden advies en bekostigden de benodigde materialen voor afkoppeling. Nog een ander project maakt gebruik van een innovatief product van kunstenaar Fien Dekker. In de Katshoek Rain(a)way Garden wordt langs de Heer Bokelweg een flink deel van de bestrating vervangen door een lange geveltuin met planten en Rain(a)way-tegels;

opengewerkte tegels die overtollig regenwater zichtbaar opvangen. Deze zijn gebaseerd op een Japanse methode voor wateropvang, waarmee na iedere regenbui miniriviertjes in de publieke ruimte ontstaan.³⁾ De tegels worden in het Zomerhofkwartier in een vier meter brede groenstrook gelegd en moeten het regenwater van het aanliggende gebouw terugbrengen in de bodem.

MET STEDENBOUWKUNDIGE BRIL

Ieder project wordt als een experiment gezien met uitbreidingspotentie. Door het advies en de middelen van de gemeente Rotterdam en De Urbanisten (top-down) en de inzet van de inwoners en stakeholders (bottom-up) gaan er deuren open die anders gesloten zouden blijven. "Het is ook belangrijk om te weten dat dit niet zomaar projecten en producten zijn die wij als traditionele ontwerper hebben bedacht en direct hebben uitgevoerd," zegt Van Peijpe. "Bijna alle projecten zijn tot stand gekomen door de samenwerking met stakeholders op te zoeken en vanaf daar te zien hoe het loopt. Natuurlijk zijn daar ook experts voor nodig, het gaat niet zomaar over wat bloempjes planten. Je moet jezelf de vraag stellen: als ik in de ene straat iets doe, hoe verhoudt zich dat tot wat er in een straat verderop gebeurt? Ieder project is een ingreep in de wijk, een onderdeel van een groter structuur. Als je die stedenbouwkundige blik optekent en als leidraad gebruikt en ook volhoudt, levert dat een aantrekkelijke wijk op."

DE GROENE ZITBANK MET INGEBOUWDE WATEROPVANG VAN HET GREENING HOFBOGEN-PROJECT. © POST-OFFICE, INITIATIEF SCHOP

DE RAIN(A)WAY-TEGEL VANGT WATER ZICHTBAAR OP IN DE PUBLIEKE RUIMTE; FUNCTIONELE KUNST. © FIEN DEKKER

DE ZOHO-REGENTUIN, MET BOVEN DE OORSPRONKELIJKE SITUATIE. © DE URBANISTEN

NOTEN

¹⁾ Download meer info en het boek *ZOHO Climateproof District* via: bit.ly/zoho-climateproof

²⁾ Download de pdf *Rotterdamse adaptatiestrategie (RAS)* via: rotterdamclimateinitiative.nl

³⁾ Lees meer over Fien Dekkers' Rain(a)way tegels in het juninummer van vakblad B:ton 2015: bton.nl